

Kadernota schuldhulpverlening BMWWE 2016-2019

1. Inleiding

De Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) bepaalt dat gemeenten een wettelijke taak en zorgplicht hebben op het terrein van de integrale schuldhulpverlening. Dit houdt in dat gemeenten ervoor moeten zorgen dat er kwalitatief goede schuldhulpverlening beschikbaar is en dat het resultaat hiervan wordt geborgd en gemonitord. Gemeenten hebben de taak om integraal beleid voor schuldhulpverlening te ontwikkelen. Hiertoe moet een plan worden vastgesteld dat richting geeft aan de uitvoering van de integrale schuldhulpverlening en de regierol van de gemeenten

De gemeenten Bedum, Winsum, De Marne en Eemsmond (BMWWE) hebben de uitvoering van de schuldhulpverlening bij twee verschillende schuldhulporganisaties ondergebracht. De gemeenten Bedum, De Marne en Winsum werken op het gebied van schuldhulpverlening samen met de Groningse Kredietbank te Groningen (GKB) en deze samenwerking vindt plaats op basis van dienstverleningsovereenkomsten. De gemeente Eemsmond heeft de schuldhulpverlening ondergebracht bij de Volkskredietbank te Appingedam (VKB) middels een Gemeenschappelijke Regeling.

2. Beleidsplan schuldhulpverlening

Vanuit de Wgs is bepaald dat er minimaal eens per vier jaar een beleidsplan moet worden vastgesteld dat richting geeft aan de integrale schuldhulpverlening en de regierol van gemeenten. In het beleidsplan schuldhulpverlening moet volgens de wet in ieder geval worden opgenomen wat de te bereiken resultaten zijn, hoe de kwaliteit wordt geborgd, het maximaal aantal weken dat de gemeente nastreeft met betrekking tot de wacht- en doorlooptijden en hoe schuldhulpverlening aan gezinnen met inwonende minderjarige kinderen wordt vormgegeven. Het college voert het plan uit en heeft de bevoegdheid beleidsregels vast te stellen.

Het beleidsplan schuldhulpverlening was voor de periode van het jaar 2012 tot 2016 vastgesteld. Deze periode is nu voorbij. Het beleid van de afgelopen jaren is geëvalueerd in diverse stukken. De gemeenten Bedum, de Marne en Winsum hebben jaarlijks een overleg met de GKB waarin de resultaten, doelstellingen en kwaliteit van schuldhulpverlening wordt besproken. Deze resultaten zijn steeds opgenomen in de managementrapportages van SoZaWe. Voor de gemeenten die zijn aangesloten bij de VKB is er na een jaar een uitgebreide evaluatie gedaan en dit staat beschreven in het jaarverslag Integrale schuldhulpverlening van juni 2013. Daarna zijn de resultaten steeds meegenomen in de reguliere managementrapportages die elk kwartaal verschijnen.

De gemeenten BMWWE zijn in grote lijnen tevreden over de dienstverlening van de schuldhulpverlening. Er is dan ook geen aanleiding om het beleid schuldhulpverlening op grote punten aan te passen. Wel worden er in de uitvoering kleine aanpassingen gedaan en nieuwe initiatieven genomen, zoals bijvoorbeeld de nieuwe samenwerking tussen de GKB en de VKB op het gebied van preventie van schulden en de inzet van vrijwilligers binnen de integrale schuldhulpverlening.

Om de huidige dienstverlening van de schuldhulpverlening voort te kunnen zetten, zal er door de gemeenteraden nu een nieuw beleidsplan schuldhulpverlening moeten worden vastgesteld voor de komende vier jaar. Hieronder worden de huidige beleidskaders van de schuldhulpverlening voorgelegd. Wij willen de gemeenteraden vragen om hun reactie te geven op deze beleidskaders en hiermee input te leveren voor het nieuwe beleidsplan schuldhulpverlening.

3. Uitgangspunten schuldhulpverlening

De uitgangspunten van schuldhulpverlening in de gemeenten Bedum, de Marne, Winsum en Eemsmond zijn:

- **bedienen van een brede doelgroep**

De toegang tot schuldhulpverlening staat open voor alle mensen die 18 jaar zijn of ouder. Preventie wordt ook ingezet ten behoeve van mensen van onder de 18 jaar.

- **leveren van maatwerk en vraaggerichte dienstverlening**

Schuldhelpverlening is maatwerk, vraaggericht en resultaatgericht. De klant is probleemeigenaar en zelf verantwoordelijk. De hulpvraag van de klant staat centraal bij het zoeken naar een passende oplossing voor zijn financiële problemen. De dienstverlening wordt afgestemd op de situatie en omstandigheden van de klant en financiële rust en stabiliteit staan voorop. Voor een structurele oplossing van de financiële problemen spelen financiële stabiliteit, de regelbaarheid van de schulden, de houding en het gedrag van de klant, de mate van zelfredzaamheid en de vaardigheden van de klant een grote rol. Het leveren van maatwerk is hierbij erg belangrijk.

- **een integrale aanpak**

Voor veel mensen met schulden geldt dat zij niet alleen financiële problemen hebben maar ook andere daarmee samenhangende problemen. Problemen die bijdragen aan het ontstaan van schulden of die problemen die juist door financiële problemen worden veroorzaakt. Door integrale schuldhelpverlening wordt gekeken naar de gehele situatie waarin mensen zich bevinden en wordt daar waar mogelijk naar een oplossing gezocht. Daarnaast wordt door integrale schuldhelpverlening zoveel mogelijk voorkomen dat schulden ontstaan en terugkeren. Er wordt daarom in de schuldhelpverlening veel samengewerkt met ketenpartners, zoals bijvoorbeeld maatschappelijk werk, hulporganisaties, WMO-loketten, CJG's, andere hulporganisaties en vrijwilligersorganisaties.

- **eigen verantwoordelijkheid van de klant**

Er wordt in de schuldhelpverlening uitgegaan van de verantwoordelijkheid, kracht en creativiteit van de mensen zelf. Bij problemen gaan we er vanuit dat mensen die zelf oplossen en waar nodig en mogelijk hun sociale netwerk daarbij betrekken. De steun vanuit schuldhelpverlening bij het oplossen van een schuldsituatie is niet onvoorwaardelijk. Het slagen van een traject hangt voor een groot deel af van de motivatie, eigen inzet en vaardigheden van de klant. Wanneer iemand niet in staat is om volledig eigen verantwoordelijkheid te nemen of niet beschikt over voldoende vaardigheden om financieel zelfredzaam te worden wordt de dienstverlening daar op aangepast.

- **preventie en nazorg**

om te voorkomen dat mensen financiële verplichtingen aangaan die zij niet kunnen nakomen, wordt op meerdere vlakken preventie ingezet. Door voorlichting en adviesgesprekken te houden en cursussen en workshops in te zetten wordt voorkomen dat mensen een beroep moeten doen op een vorm van schuldhelpverlening. Daarnaast zijn er met diverse schuldeisers samenwerkingsafspraken gemaakt over vroegsignalering zodat een verdere opbouw van schulden kan worden voorkomen. Middels het werken aan financiële zelfredzaamheid en door het inzetten van nazorg wordt geprobeerd om terugval en recidive te voorkomen.

4. Doelstellingen schuldhelpverlening

Vanuit de integrale schuldhelpverlening zijn de volgende doelstellingen vastgesteld:

- **voorkomen van schulden en recidive**

Aandacht voor preventie en nazorg verkleint de kans dat er grotere of nieuwe schulden en daarmee samenhangende maatschappelijke problemen ontstaan.

- **duurzame resultaten en duurzame financiële stabiliteit**

Een investering in integrale schuldhelpverlening waarbij wordt gewerkt aan het vergroten van de financiële zelfredzaamheid levert een langdurig resultaat en verkleint de kans op recidive.

- **bevorderen participatie**

Het vergroten van de financiële zelfredzaamheid en het oplossen of beheersbaar maken van de schulden zorgen ervoor dat de financiële situatie geen belemmering meer vormt voor een burger om actief deel te nemen aan de samenleving.

- **voorkomen van maatschappelijke kosten**

Een investering in integrale schuldhulpverlening voorkomt hoge maatschappelijke kosten zoals de kosten voor huisuitzetting, herhuisvesting, maatschappelijke opvang, extra beroep op bijstand en afsluiting energie.

5. Specifieke doelgroepen

Schuldhulpverlening is in principe toegankelijk voor alle mensen die 18 jaar of ouder zijn. Daarnaast wordt preventie ook ingezet voor mensen die jonger zijn dan 18 jaar, door bijvoorbeeld het geven van voorlichting op scholen. Er zijn een paar doelgroepen binnen de schuldhulpverlening die extra aandacht verdienen in onze regio. Deze doelgroepen worden hieronder nader uitgelicht.

Gezinnen met kinderen

Op basis van de Wgs moet in het beleidsplan specifiek aandacht worden besteed aan gezinnen met inwonende minderjarige kinderen. Een aanzienlijk aantal van deze gezinnen leeft in armoede en in die situatie kunnen snel schulden ontstaan. Kinderen groeien dan op in een schuldensituatie en het risico bestaat dat zij daardoor zelf ook eerder schulden gaan maken. Daarnaast komt het vaak voor dat er in gezinnen met schulden problemen ontstaan met kinderen die niet naar school gaan of met de betaling van het vervoer van en naar school. Dat kinderen naar school kunnen blijven gaan en ook kunnen deelnemen aan andere activiteiten is heel belangrijk. Door bij deze doelgroep extra aandacht te besteden aan preventie van schulden en te onderzoeken of doorbetaling van vaste lasten vanuit de bijstandsuitkering of een vergoeding van de vervoerskosten tot de mogelijkheden behoort, zou het ontstaan van schulden en bijkomende problemen kunnen worden voorkomen.

Statushouders

Bij statushouders blijkt vaak sprake te zijn van schuldenproblematiek. Dit heeft deels te maken met het feit dat zij administratief vaak minder goed zijn onderlegd, maar ook met het feit dat procedures voor het aanvragen van toeslagen en uitkeringen soms lang op zich laten wachten. Daarnaast moeten zij wanneer zij een woning betrekken voor de woninginrichting direct een grote lening aangaan bij de gemeente waardoor er geen ruimte meer is voor reserveringen en zij direct op achterstand staan. Door meer aandacht te besteden aan preventie van schulden en statushouders goed voor te lichten en te begeleiden aan de voorkant, kan het ontstaan van schulden wellicht worden voorkomen. Ook zou het doorbetalen van vaste lasten vanuit de bijstandsuitkering door gemeenten hierbij kunnen helpen.

Ondernemers

Zelfstandig ondernemers kunnen onder bepaalde voorwaarden een beroep doen op schuldhulpverlening. In de eerste plaats zal worden onderzocht of de zelfstandig ondernemer met financiële problemen kan worden geholpen in het kader van het Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (Bbz). Het kan dan gaan om kredietverlening of bijstand in levensonderhoud.

Mensen met zakelijke schulden waarvan de onderneming inmiddels is stopgezet kunnen een beroep doen op de reguliere schuldhulpverlening. Een voorwaarde hiervoor is dat er een uitschrijvingbewijs van de Kamer van Koophandel kan worden overlegd.

Ondernemers die nog een lopende onderneming hebben kunnen voor schuldhulpverlening worden doorverwezen naar organisaties die lid zijn van de NVVK, de brancheorganisatie voor schuldhulpverlening en sociaal bankieren, en zich in schuldhulpverlening aan ondernemers gespecialiseerd hebben.

6. Ontwikkelingen

Er zijn diverse ontwikkelingen in de schuldhulpverlening waar gemeenten de komende tijd op in moeten spelen:

- **complexere schuldproblematiek**

Steeds meer mensen raken onder invloed van de economische crisis in de problemen door schulden. De vraag naar gemeentelijke schuldhelpverlening blijft groot. Het gaat hierbij niet alleen om schuldproblemen, maar ook om bijkomende multiproblematiek. Dit vraagt om een integrale aanpak.

- **toename dreigende huisuitzettingen**

Er zijn steeds meer mensen in financiële problemen waarbij huisuitzetting dreigt. Dit proberen we zoveel mogelijk te voorkomen door samen te werken met de woningcorporaties en huurachterstanden tijdig te signaleren.

- **nieuwe groepen schuldenaren**

Voorheen waren het vooral mensen met een uitkering of een laag inkomen die zich meldden voor schuldhelpverlening. De laatste jaren zien we ook mensen met een modaal inkomen, eigen woningbezitters, jongeren, oud-studenten en zelfstandigen die een beroep doen op de schuldhelpverlening.

- **toename beschermingsbewind**

Landelijk is er een flinke groei van mensen waarvoor beschermingsbewind wordt verleend als gevolg van de mogelijkheid tot bewindvoering voor problematische schulden. Dit betekent een toename van de uitgaven van bijzondere bijstand omdat veel mensen de kosten hiervoor niet zelf kunnen betalen. Beschermingsbewind valt niet onder de wettelijke taak van de Wgs, maar door meer in te zetten op preventie van schulden is het wellicht wel mogelijk om de toename van het beschermingsbewind te verminderen en de uitgaven van bijzondere bijstand voor de bewindvoeringskosten te verminderen. Doorbetaling van de vaste lasten vanuit de bijstandsuitkering door gemeenten zou bijvoorbeeld een geschikt preventiemiddel kunnen zijn.

- **opkomst commerciële partijen**

Landelijk is er een groei te zien in commerciële organisaties die zich bezig houden met vormen van schuldhelpverlening. Het staat mensen in principe vrij om te kiezen voor schuldhelpverlening bij een commerciële partij, maar wij raden deze mensen wel aan om zich dan aan te sluiten bij een commerciële partij die is aangesloten bij de NVVK zodat de kwaliteit van de schuldhelpverlening is gewaarborgd. Beschermingsbewind valt niet onder de Wgs en wordt daardoor veelal uitgevoerd door commerciële partijen. De kosten van beschermingsbewind kunnen eventueel worden vergoed door gemeenten vanuit de bijzondere bijstand wanneer mensen deze kosten zelf niet kunnen dragen. Voorwaarde is dan wel dat de organisatie die het beschermingsbewind uitvoert is aangesloten bij de NVVK.

7. Overige zaken

Hieronder wordt kort een aantal zaken benoemd die te maken hebben met de uitvoeringspraktijk van de schuldhelpverlening:

- **Integrale dienstverlening**

In het kader van de integrale dienstverlening is het belangrijk dat er een goede afstemming plaatsvindt met de verschillende ketenpartners zoals bijvoorbeeld maatschappelijk werk, zorgverleners, hulpinstellingen, WMO-loketten, CJG's en vrijwilligersorganisaties. In de vier gemeenten zijn verschillende partijen actief. De werkwijzen van deze organisaties zullen op elkaar moeten worden afgestemd.

Uit de uitvoeringspraktijk van de afgelopen jaren is gebleken dat integrale dienstverlening goed werkt maar dat de effecten van integrale hulpverlening moeilijk meetbaar zijn. De GKB wil nu in samenwerking met de Rijksuniversiteit Groningen onderzoek gaan doen en proberen de effecten van integrale schuldhelpverlening in kaart te brengen.

- **Rol vrijwilligers**

De Wgs heeft als doel de effectiviteit van schuldhelpverlening te vergroten. Hierbij moet aandacht worden besteed aan preventie, schuldhelpverlening en nazorg. Met name bij de activiteiten gericht op preventie en nazorg zouden vrijwilligers een belangrijke rol kunnen spelen. De bezuinigingen binnen het sociaal domein, de toenemende schuldenlast bij gezinnen en de wettelijke verantwoordelijkheid maken dat gemeenten zorgvuldige keuzes moeten maken binnen de schuldhelpverlening. Vrijwilligers kunnen mogelijk worden ingezet op het gebied van preventie en nazorg. Een goed voorbeeld van de

inzet van vrijwilligers is bijvoorbeeld de administratieve ondersteuning die Humanitas biedt bij het aanvragen van schuldhulpverlening.

- **Wacht- en doorlooptijden**

In de Wgs is opgenomen dat een persoon die zich wendt tot integrale schuldhulpverlening binnen vier weken een gesprek moet hebben met de schuldhulpverlener waarbij de hulpvraag wordt vastgesteld. In crisissituaties dient het gesprek binnen drie dagen plaats te vinden. Er zijn momenteel geen wachtlijsten voor schuldhulpverlening.

- **Bezwaar en beroep**

Door de Wgs is ook de Algemene wet bestuursrecht (Awb) van toepassing geworden op schuldhulpverlening. Een verzoek tot schuldhulpverlening moet dus volgens de Awb worden behandeld en de mogelijkheid tot bezwaar en beroep staat open.

- **Beleidsregels**

De Wgs maakt het mogelijk dat gemeenten zelf aanvullende beleidsregels stellen ten aanzien van schuldhulpverlening. In deze beleidsregels kan nader invulling worden gegeven aan diverse onderdelen zoals bijvoorbeeld de gronden voor weigering van een aanbod schuldhulpverlening, de verplichtingen van de aanvrager, wanneer schuldhulpverlening kan worden geweigerd of beëindigd, wat te doen bij recidive en de hardheidsclausule.

- **Gezamenlijke dienstverlening**

Gezien de intensieve samenwerking tussen de vier gemeenten Bedum, De Marne, Winsum en Eemsmond op het gebied van het sociaal domein zou je kunnen overwegen om de uitvoering van de schuldhulpverlening voor de vier gemeenten onder te brengen bij één partij en te kiezen voor een gezamenlijke dienstverlening. Omdat de gemeenten nog geen duidelijkheid hebben over de wijze waarop de samenwerking tussen de gemeenten eruit zal gaan zien na de aankomende herindeling, adviseren wij voor nu om de huidige dienstverlening op dezelfde wijze voort te zetten als voorgaande jaren en de schuldhulpverlening onder te brengen bij twee partijen (GKB en VKB). Deze partijen zijn onlangs gestart met een samenwerking op het gebied van preventie van schulden door gezamenlijk workshops te geven aan mensen met een uitkering. In de toekomst is het wellicht de moeite waard om te onderzoeken of een intensievere samenwerking tussen beide partijen tot de mogelijkheden behoort of dat een gezamenlijke dienstverlening bij één partij de voorkeur verdient.

8. Conclusie

Bovenstaande kaders voor het beleid schuldhulpverlening wijken maar weinig af van het vorige vastgestelde beleid schuldhulpverlening.

We vragen de gemeenteraden om akkoord te gaan met de voorgestelde kaders:

- de uitgangspunten schuldhulpverlening BMW handhaven:
 - bedienen brede doelgroep
 - leveren maatwerk en vraaggerichte dienstverlening
 - integrale aanpak
 - eigen verantwoordelijkheid van de klant
 - preventie en nazorg
- de doelstellingen schuldhulpverlening handhaven:
 - voorkomen van schulden en recidive
 - duurzame resultaten en financiële stabiliteit
 - bevorderen participatie
 - voorkomen van maatschappelijke kosten
 -
- extra aandacht voor benoemde specifieke doelgroepen:
 - gezinnen met kinderen
 - statushouders
 - ondernemers

- beleidsontwikkelingen binnen de schuldhulpverlening goed volgen en bij te stellen indien noodzakelijk